

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ**

Затверджено рішенням Вченої Ради

ЛНАМ

(Протокол № 3 від «23» 11. 2017 р.)

Голова Вченої ради ЛНАМ

Ректор В.В. Одрехівський

**ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЮ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У НАВЧАЛЬНІЙ, ТВОРЧІЙ,
НАУКОВІЙ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНІЙ РОБОТІ УЧАСНИКІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЛНАМ**

**Введено в дію наказом ректора ЛНАМ
№ 152 від 27.11.2017 року**

Львів – 2017

1. Загальна частина

Інтелектуальна творча діяльність людини створює вартісний інтелектуальний продукт, матеріалізований у об'єкті, що має назву *твір*. Як і будь-який матеріальний об'єкт він потребує правової охорони і захисту від протизаконного, неправомірного використання як в Україні, так і поза її межами.

Правова охорона інтелектуальних продуктів здійснюється нормами інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність це ПРАВО на результат інтелектуальної творчої діяльності людини.

Складовими частинами інтелектуальної власності є: авторське право, суміжне право та патентне право¹.

Специфіка науково-освітньої та творчої діяльності викладачів та студентів ЛНАМ дає підстави стверджувати, що ними продукуються, в основному, об'єкти авторського права та патентного права.

Виходячи з цього дане положення (далі – Положення) розроблене відповідно до міжнародного та вітчизняного законодавства. Воно базується на таких нормативно-правових актах:

1. Всесвітня конвенція про авторське право (1952 р.) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995-052>]
2. Договір ВОІВ з авторського права (1996 р.) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995-770>]
3. Паризька конвенція з охорони промислової власності (1883 р.) – [Електронний ресурс] – Режим доступу : [[zakon.rada.gov.ua /995-123](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-123)]
4. Конституції України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [[zakon.rada.gov.ua /go/254л/96-ВР](http://zakon.rada.gov.ua/go/254л/96-ВР)]
5. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 11.07.2001 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>]
6. Цивільний кодекс України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>]
7. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України від 23.12.1993 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>]
8. Про охорону прав на промислові зразки. Закон України від 23.12.1993 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>]

Положення про запобігання порушенням права інтелектуальної власності та забезпечення академічної доброчесності у навчальній,

¹ Об'єктами авторського права є твори науки, мистецтва, літератури тощо; об'єктами патентного права є промислові зразки (розробки в галузі дизайну одягу, меблів тощо; винаходи, продукти, технічні пристрої, речовини, штами мікроорганізмів, культури клітин рослин і тварин та процеси в галузі техніки, медицини тощо).

творчій та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу у ЛНАМ розроблено з метою запобігання та виявлення плагіату в наукових та творчих роботах науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів, виготовленню контрафактної продукції.

Метою Положення є підвищення рівня культури професійних відносин та використання результатів досліджень, творчої діяльності, виконання дипломних та курсових робіт студентами, дотримання вимог наукової етики, поваги до інтелектуальних надбань колег, активізація самостійного наукового і творчого мислення, дотримання норм правової культури в галузі інтелектуальної власності.

Положення є невід'ємною частиною загальної системи забезпечення якісного рівня освітньої, науково-творчої діяльності колективу ЛНАМ у відповідності до Закону України «Про вищу освіту» та Статуту ЛНАМ.

2. Визначення термінів

Автор, людина, фізична особа, інтелектуальною творчою працею якої створено об'єкт інтелектуальної власності, що відповідає критеріям правової охорони. Право авторства в Україні на рівні з громадянами України можуть набувати іноземці та особи без громадянства, які перебувають на її території. Легально права усіх осіб прирівняні до прав національних авторів.

Автор твору – людина, фізична особа, яка своєю інтелектуальною працею створила твір. Авторами є науковці, письменники, винахідники, художники, дизайнери, програмісти, перекладачі, аспіранти, студенти тощо.

Автор як суб'єкт авторського права – первинним суб'єктом є автор твору. Автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірниках твору. Це стосується і положення, коли твір опублікований під псевдонімом, який ідентифікує автора. Автор як суб'єкт авторського права наділяється суб'єктивними правами. До них відносять немайнові і майнові особисті права автора.

Авторська ідея – задум автора, концепція і основна думка, його уявлення про форму і зміст твору, які містять суб'єктивне сприйняття автором навколишнього середовища. Авторські ідеї не мають правової охорони. Авторські ідеї, які набули об'єктивної форми, матеріалізувалися у творі, набувають правової охорони, якщо відповідають критеріям закону.

Авторське право – підгалузь цивільного права, сукупність правових норм, що регулюють правові відносини, пов'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури, мистецтва, дизайну, а також комп'ютерних програм, баз даних тощо. Авторське право прийнято поділяти на об'єктивне авторське право, тобто нормативно правову базу,

та суб'єктивне авторське право – особисті немайнові та майнові права автора.

Авторське право і форма твору – правова охорона поширюється не тільки на форму твору, а на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури системи, способи, концепції, відкриття тощо, навіть якщо вони виражені, описані, поясненні, проілюстровані у творі.

Авторське право юридичних осіб – у суб'єктивному розумінні авторське право поділяється на немайнові і майнові права. Згідно з законодавством немайновими правами може володіти лише автор – фізична особа і ці права є невідчужуваними, тобто не можуть бути передані будь-кому.

Майнові права можуть набувати як і інші фізичні особи, так і юридичні особи. Майнові авторські права до юридичних осіб можуть перейти за договором з автором.

Види порушень авторського права – способи неправомірної діяльності різних осіб з посягання на немайнові та майнові права авторів творів науки, літератури, мистецтва тощо. Такими, зазвичай, вважають плагіат та контрафакцією (піратство).

Плагіат кваліфікується як оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором твору.

Піратство – опублікування, відтворення, введення на митну територію України, вивезення з митної території України, розповсюдження контрафактних примірників творів об'єктів суміжного права і авторського права (фонограм, відеограм, програм мовлення) на будь-яких носіях для досягнення вигоди у комерційних розмірах без виплати винагородження авторам або іншим власникам майнових прав.

Винахід – результат інтелектуальної творчої діяльності людини у будь-якій галузі технології, що відповідає умовам патентоспроможності. Такими умовами є новизна, винахідницький рівень, промислова придатність. Об'єктами винаходів є продукт – технічний пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин людини, тварини, рослини та спосіб – процес вирішення технічних, медичних тощо проблем.

Захист авторського права – діяльність уповноважених державних органів, юридичних і фізичних осіб з захисту особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права у порядку, встановленому цивільним, адміністративним і кримінальним законодавством.

Захист права інтелектуальної власності – діяльність державних органів влади з забезпечення правової охорони інтелектуальної власності згідно з міжнародною традицією поділяється на два види: юрисдикційний і неюрисдикційний.

Перший полягає у зверненні до суду або інших державних органів суб'єкта, порушених прав інтелектуальної власності для їх захисту. Юрисдикційний спосіб захисту інтелектуальної власності поділяється на цивільно-правовий, адміністративно-правовий, кримінально-правовий

види. Спори з приводу права інтелектуальної власності розглядаються судами загальної юрисдикції та господарським судом. Неюрисдикційний спосіб захисту власності – це позасудовий захист особою, право якої порушено, самотійно, але в рамках закону.

Знак охорони авторського права – складається з латинської букви «С» (копірайт), обведеної колом і ім'я особи, яка має авторське право; рік першої публікації твору. Знак проставляється на оригіналі і кожному примірнику твору.

Ідея – поняття, образ, уявлення, що базується на світогляді людини і представляє у її свідомості дійсність, формуючи певне ставлення до навколишнього світу. Закон не надає правової охорони ідеям, доки вони не набудуть об'єктивної форми, що означає матеріалізацію ідеї, можливість сприймати цю матеріалізацію органами людського буття.

Колективне авторство – спільна творча праця двох або декількох осіб зі створенням твору. Колективне авторство вважається співавторством. Розділяють роздільне й нероздільне співавторство.

Контрафактна продукція – твори-підробки, складовою частиною яких є об'єкти інтелектуальної власності, виготовленні з порушенням авторського права, суміжного права та патентного права. Ці твори-товари-підробки виготовляються з комерційною метою для неправомірного отримання прибутку без виплати законної винагороди власникам виключних прав на ці об'єкти.

Майнові права автора – комплекс прав і свобод автора, що включають: виключне право (ніхто крім автора) на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами; право на винагороду за використання твору.

Міжнародна охорона авторського права – процедура, що здійснюється на основі ряду міжнародних правових актів.

Немайнові права автора – цивільні права автора, предметом яких є цінності позбавлені майнового змісту. До них належать права: вимагати визнання свого авторства, вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому посяганню на твір, що можуть зашкодити честі і репутації автора. Особисті немайнові права автора охороняються безстроково і не можуть бути передані (відчужені) іншим особам.

Офіційні документи – ділові акти, офіційні папери видані органами державної влади у межах їх повноважень, політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади не охороняються нормами авторського права.

Патент – техніко-юридичний документ, що засвідчує немайнові і майнові права автора об'єкта промислової власності, або іншої особи, якій належать майнові права на об'єкт промислової власності.

Патентне право – сукупність правових норм, що врегульовують правові відносини, пов'язані з об'єктами промислової власності – винаходами (корисними моделями), промисловими зразками.

Поняття інтелектуальної власності – закріплені законом права, які є результатом інтелектуальної творчої діяльності людини в промисловій, науковій, літературній і художній галузях.

Промисловий зразок – об'єкт патентного права, що визначається як результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання. Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб людини. Право власності на промисловий зразок засвідчується патентом.

Твір – результат інтелектуальної творчої діяльності людини, який вирізняється новизною, оригінальністю, має певне ціннісне спрямування, творчий характер, є самостійним тощо.

Форма твору – засіб вираження змісту твору, об'єкт правової охорони нормами інтелектуальної власності.

Цитата – порівняно короткий уривок з літературного, наукового чи будь-якого іншого твору, який використовується з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування іншою особою у своєму творі, з метою зробити зрозумілішим свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні. Цитата є засобом доказу, підтвердження, демонстрації, свідчення декларованої автором тези, теорії, сентенції тощо.

3. Заходи щодо формування науково-творчої етики для запобігання порушенням права інтелектуальної власності

- 3.1. Ознайомлення науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів ЛНАМ з цим Положенням та іншими документами, які регламентують професійну (наукову і творчу) етику в колективі, а також встановлюють відповідальність за академічний плагіат у його різних проявах.
- 3.2. Підготовка та розповсюдження методичних матеріалів, які визначають принципи організації наукових текстів різних жанрів (монографія, науковий посібник, підручник, методична розробка, наукова стаття, тези доповідей, магістерська наукова робота, пояснювальна записка до диплома ОКР «Бакалавр», курсової роботи тощо), а також щодо структури і вимог до дипломних проектів творчих (практичних) профілів ЛНАМ, з обумовленням самостійності вирішення навчальних і творчих задач та професійної етики.

- 3.3. Введення до освітніх програм матеріалів, які ознайомлюють студентів та аспірантів ЛНАМ з загальними і конкретизованими вимогами до наукової та мистецької творчості, зокрема в частині авторського права, а також з правилами роботи з первинними і вторинними інформаційними ресурсами та об'єктами інтелектуальної власності.
- 3.4. Сприяння органам студентського самоврядування, студентського наукового товариства ЛНАМ в інформуванні осіб, які навчаються, про правила наукової і творчої етики.
- 3.5. Розміщення на Web-сайті ЛНАМ вимог щодо рецензування публікацій та етичних норм ведення науково-дослідної діяльності, а також професійної етики в реалізації творчих проєктів (симпозіумів, пленерів, виставок).
- 3.6. Застосування програми «Unichek», «StrikePlagiarism» або іншого ліцензованого і виробленого в Україні продукту з метою запобігання плагіату в науково-освітній діяльності ЛНАМ (на предмет попереднього виявлення наявності плагіату в матеріалах, що подаються до друку: монографіях, навчальних посібниках, підручниках, методичних розробках, наукових статтях, тезах доповідей та матеріалах конференцій тощо, а також у бакалаврських, магістерських роботах, рефератах вступників в аспірантуру, докторантуру, дисертаціях).
- 3.7. Крім паперової версії, автор повинен надіслати текстовий файл роботи. Кожен автор (викладач, аспірант, студент), який подає текстову роботу, повинен підписати «Декларацію» («Заяву-згоду») із особистим запевненням/підтвердженням про те, що робота виконана самостійно, а також згодою на перевірку відповідною програмою. Текст роботи залишається в базі програми для подальших перевірок.

4. Механізми запобігання і виявлення плагіату, відповідальність за його здійснення

- 4.1. З метою ефективного функціонування механізму запобігання або виявлення плагіату встановлюються відповідні часові терміни та відповідальні особи: викладачі профільних навчальних дисциплін, керівники дипломних проєктів, наукові керівники дисертантів, члени редколегій наукових видань, працівники відділу аспірантури і докторантури, що здійснюють перевірку на плагіат не пізніше як за тиждень до представлення на розгляд кафедрами, Вченими радами академічних підрозділів (факультетів), редакційної колегії тощо. Твори мистецтва і дизайну, виконані в процесі академічного навчання, перевіряє викладач (викладачі) відповідної дисципліни. Факт плагіату встановлюється і документується на засіданні кафедри.

- 4.2. Факт академічного плагіату в будь-якому прояві, обумовленому у Розділі 2 цього Положення, стає підставою для написання заяви від імені особи, яка виявила плагіат, на ім'я голови Вченої ради академічного підрозділу (факультету) ЛНАМ з викладенням суті порушення професійної етики та документування відповідного факту.
- 4.3. Заява щодо виявлення академічного плагіату розглядається на спеціальних засіданнях Вчених рад академічних підрозділів (факультетів) або, в окремих випадках, утвореної рішенням Вченої ради ЛНАМ відповідної комісії, яка приймає відповідне рішення по цьому факту.
- 4.4. У разі підтвердження факту академічного плагіату Вчена рада ЛНАМ приймає рішення до порушника професійної етики, відповідно до специфіки роботи: відхилення дисертаційного дослідження (в тому числі зняття із захисту незалежно від стадії розгляду), монографії, наукового посібника, наукової статті тощо від дальшого розгляду, зняття з дальшого обговорення творчих (мистецьких, дизайнерських та ін.) розробок з відповідною фаховою кваліфікацією. Для студентів відповідальність за плагіат встановлюється (в залежності від змісту академічної недобросовісності): незарахування балів за навчальну роботу, незадовільна оцінка за академічну дисципліну з правом перездачі, недопуск до захисту бакалаврської чи магістерської дипломної роботи.
- 4.5. Відповідальність за академічний плагіат науково-педагогічних та інших працівників ЛНАМ визначається відповідними посадовими інструкціями та Правилами внутрішнього розпорядку академії. Відповідальність за академічний плагіат аспірантів і студентів ЛНАМ визначається Законом України, умовами вступу до ЛНАМ, в частині виконання зобов'язань з якісного навчання на відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнях та розвитку з метою самостійного творчого і наукового мислення.

5. Прикінцеві положення

- 5.1. Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом Ректором ЛНАМ.
- 5.2. Зміни та доповнення до Положення можуть вноситися наказом Ректора за рішенням Вченої ради ЛНАМ. У такому ж порядку Положення скасовується.
- 5.3. Відповідальність за реалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи ЛНАМ відповідно до їх функціональних обов'язків.